

PROFESOR DR. TINE LOGAR – SEDEMDESETLETNIK

V kratkem obhaja zaslužni profesor za zgodovinsko slovnico in dialektologijo slovenskega jezika, akademik dr. Tine Logar, svež in poln delovne vneme svoj sedemdeseti življenjski jubilej. Tisti, ki ga dolga leta poznamo in z njim sodelujemo, njegovih let ne čutimo. Kljub njegovi upokojitvi leta 1978 se pri Katedri za zgodovinsko slovnico in dialektologijo slovenskega jezika na Oddelku za slovanske jezike in književnosti ni nič spremenilo. Predavanja iz dialektologije, mentorsko delo s študenti in magistranti, vse nemoteno poteka in se razvija naprej. Vendar nas objektivna dejstva v podobi neizogibnih abstraktnih znakov – letnic in obletnic, ki zaznamujejo nekatere odločilne trenutke in usodne preokrete na njegovi »zunanji« življenjski poti, silijo, da se s to resnico, čeprav neradi, sprizajzimo. Na kratko si ob tej svečani priložnosti osvežimo njegove glavne življenjske podatke:

Akademik prof. dr. Valentin Logar se je rodil 11. februarja 1916 v Horjulu. Po končani klasični gimnaziji je študiral slavistiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1940. Naslednje leto (1941) je pri prof. F. Ramovšu promoviral z disertacijo iz slovenske dialektologije (Horjulski govor), nakar je bil po krajši vključitvi v pedagoško delo (1940–41) do konca druge svetovne vojne brez službe. Vključil se je v delo OF, bil februarja 1942 aretiran, zaprt in interniran v Italiji. Po kapitulaciji Italije (1943) je do konca vojne v vojski opravljal važne kulturno-prosvetne dejavnosti (med drugimi urejal časopis Domovina), po osvoboditvi do leta 1947 pa odgovorne funkcije v prosvetni dejavnosti.

Zlasti mlajši rod slavistov, naš znanstveni naraščaj, naj se ustavi ob teh suhoparno narezanih podatkih in premisli, kaj pomeni dati najlepša leta svojega življenja vojni. Razposajeni razred, delovni kabinet z vablivo strokovno literaturo zamenjati z zaporom, namesto z vprašalnico hoditi po terenu s puško, prezebat, stradati, gledati trpljenje sočloveka in se vsak dan znova soočati s smrtjo ...

Taka je bila »specializacija« medvojne generacije obetajočih slavistov in drugih zavednih slovenskih intelektualcev. Kdor jo je preživel, ga je zaznamovala s posebno vsebino, z razumevajočo človeško, tovariško toplino, s pretresljivimi izkušnjami in spoznanji o svetlih in temnih straneh knjige življenja Slovencev. In vzela je tistih, za strokovni razvoj tako pomembnih, nepovratnih sedem let!

Tako so bile profesorju Logarju po daljši prekinitvi slavističnega študija, sveže zastavljene znanstvenoraziskovalnega dela in pedagoške dejavnosti šele z letom 1947 ponovno dane možnosti za vključitev v slovenistično jezikoslovno raziskovalno delo. Kot znanstveni aspirant Slovenske akademije znanosti in umetnosti se je pod vodstvom predsednika SAZU F. Ramovša povsem posvetil načrtnemu dialektološkemu raziskovanju slovenskega jezikovnega ozemlja za Slovenski lingvistični atlas (SLA) doma in v zamejstvu. Sam je zapisal ter v kratkih strokovnih sintezah (Arhiv Dialektološke sekcije SAZU) zajel prek 200 krajev iz mreže za SLA. Slovensko zemljo je v tedanjih neavtomobilskih časih prehodil podolgem in počez, spoznaval našega človeka in z navdušenjem zapisoval v vsakem kraju drugačno govorico. Mimogrede mu je uspelo vzpostaviti tvoren dialog z informatorji, jih pritegniti v jezikovno opazovanje in razmišljanje, kar se ne posreči vsakomur. Od leta 1958 je na Filozofski fakulteti vodil Katedro za zgodovinsko slovnico in dialektologijo slovenskega jezika; do leta 1962 kot docent, nato kot izredni profesor, od 1967 do upokojitve leta 1978 pa je bil redni profesor za imenovani predmet. Vse odlej spričo kadrovske stiske honorarno predava slovensko dialektologijo ter kot mentor svoje

bogate raziskovalne izkušnje o slovenskem jeziku posreduje diplomantom in magistrantom.

Ob rednih pedagoških obveznostih na Filozofski fakulteti je spoštovani jubilarant še vse do leta 1962 načeloval Dialektološki sekciji SAZU, vodil njeno delo ter sprejel novo zahtevno mednarodno obveznost. Vključil se je v organizacijsko in terensko raziskovalno delo za Slovanski lingvistični atlas (OLA).

Obveznosti pri tem mednarodnem, za Slovence in slovenistično jezikoslovje izredno pomembnem projektu aktivno opravlja še danes. Slovenska akademija znanosti in umetnosti ga je leta 1972 v znak priznanja za njegovo dolgoletno, vestno opravljanje znanstvenoraziskovalnega dela ter organizacijskih dejavnosti imenovala za dopisnega člana, od leta 1981 pa je njen redni član.

Akademik prof. dr. Valentin Logar je od leta 1958 do 1978 ob svojem uspelem pedagoškem delu opravljal še vrsto drugih pomembnih organizacijskih dejavnosti v okviru Filozofske fakultete, Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Slavističnega društva Slovenije in Seminarja za slovenski jezik, literaturo in kulturo. V letih 1963–64 je bil predstojnik oddelka, 1964–1966 prodekan, od 1968–1970 dekan Filozofske fakultete; bil je prvi (1964) in deseti (1974), jubilejni predsednik Seminarja za slovenski jezik, literaturo in kulturo za tuje slaviste. Je častni član Slavističnega društva Slovenije in zaslužni profesor Filozofske fakultete.

Kot izjemno uspešen posredovalec slovenske jezikoslovne stroke, kot slovenski dialektolog je predaval na številnih evropskih univerzah (Minsk, Moskva, Leipzig, Oslo, Rim, Padova, Trst, Budyšin, Celovec, Videm, Amsterdam itd.). Prav tako pomemben pa je tudi njegov vsakoletni znanstveno-pedagoški prispevek k uspehu Seminarja za slovenski jezik, literaturo in kulturo. Njegov enotedenski tečaj (Razvoj slovenskega jezika in pregled slovenskih narečij) je deležen trajnega zanimanja in splošnega priznanja tujih slavistov.

Kot slovenist, jezikoslovec, izkušen dialektolog raziskovalec, vsestranski poznavalec slovenskega jezika v njegovi narečni razvojni razvejanosti, predvsem njegove glasoslovno-oblikoslovne ravnine in prozodije, je svoje raziskovalne rezultate nadvse uspešno prenašal v pedagoški proces. Kot učinkovit pedagog je za dialektološko delo na terenu usposobil vrsto slovenističnih diplomantov; prek sto najboljših diplomskih nalog je vključenih v kartotečno gradivo za SLA v Dialektološki sekciji ZRC SAZU,¹ v okviru podiplomskega študija pa vzgojil pet magistrantk (Z. Zorko, I. Povše, F. Benedik, S. Horvat in L. Abram), ki bodo nadaljevale z dialektološkim raziskovalnim delom. V zaključni fazi, pred zagovorom, pa je tudi doktorat iz te študijske usmeritve pod njegovim mentorstvom (mag. Z. Zorko: Koroški govori dravskega obmejnega hribovja od Ojstrice do Duha na Ostrem Vrhu, Ljubljana 1985).

Znanstvenoraziskovalno delo akademika Logarja predstavlja vrsta dialektoloških razprav, objavljenih v domačih in tujih strokovnih časopisih, ki jih ob tem jubilejnem zapisu ne moremo navajati.² V njih so zajete obsežne sinhronne analize jezikovnih pojavov v slovenskih narečjih, predvsem monografsko zasnovani sintetični morfonološki opisi slovenskih narečij vseh narečnih skupin, s katerimi je bistveno razširil, poglobil in preoblikoval dotedanja Ramovševa spoznanja o zgodovinskem in sinhronem morfonološkem razvoju slovenskega jezika. Številna nova odkritja, nove ugotovitve s področja vokalizma, naglasoslovja in oblikoslovja so omogočila reinterpetacijo spoznanj v dosežkih slovenske dia-

¹ Žal ob tem važnem trenutku ne razpolagamo s točnimi številčnimi podatki o diplomskih nalogah študentov. Dialektološka sekcija Inštituta za slov. jezik ZRC SAZU kljub našim prizadevanjem katedri ni dostavila potrebnega seznama. Sodimo, da je bilo po vprašalnici za SLA v seminarju izdelanih okrog 250 nalog.

² Celotna bibliografija jubilaranta bo objavljena v naslednji številki Slavistične revije.

lektološke vede o narečni razmejenosti, o natančnejšem poteku meja med narečnimi skupinami in govori, o starostnih fazah razvoja, ki se tako jasno kažejo iz razvoja dolgo poudarjenega vokalizma na slovenskem narečnem ozemlju (prim. razpravo Slovenski dialekti – temeljni vir za rekonstrukcijo razvoja slovenskega jezika, JiS 29, 1983/84, št. 8).

Ob prikazu narečnih fonoloških pojavov je vseskozi prisoten sociolingvistični vidik, pa tudi vse metodološke novosti dialektološke vede, vse, kar se je izoblikovalo v teku dvajsetih let v krogu vrhunskih slovanskih dialektologov OLA. Kratko, strnjeno sintezo svojih obsežnih raziskovanj, novih raziskovalnih dosežkov, je profesor Logar podal v knjigi Slovenska narečja (MK, Kondor št. 154, Ljubljana 1975); v njej je kratke, »matematično« jasne oznake slovenskih narečnih skupin dopolnil s transkribiranimi besedili njihovih govorov. Nadalje v Fonoloških opisih govorov, zajetih v OLA (skupna publikacija vseh jugoslovanskih dialektologov, sodelavcev OLA, Sarajevo 1981), za katere je izdelal tudi izhodiščni slovenski vzorec, v izdaji nove Dialektološke karte slovenskega ozemlja (skupno z J. Riglerjem, 1983) in na za potrebe šolstva prirejani kaseti z vzorci slovenskih govorov s komentarjem (Zavod za šolstvo, 1983), ki je dobrodošel pripomoček učiteljem in profesorjem slovenskega jezika v šolah. Ob teh posnetkih učenec raznolikost živih govorov prepoznava kot dejstvo, se zavé razlik med lastnim govorom in enotno pisno knjižno podobo slovenskega jezika, kar je izredno ugodna podlaga za kontrastivno osvajanje knjižnega pravorečja. V tem so praktični učni smotri spoznavanja slovenske dialektologije, kar v pedagoškem procesu spričo pomanjkanja ur ostaja žal neizkoriščeno.

Razprave profesorja Logarja odlikuje redka jasnost, ki je rezultat obvladanja živih razvojnih procesov, poznavanja izredne razčlenjenosti fonoloških jezikovnih pojavov na slovenskem jezikovnem ozemlju v primerjavi z drugimi slovanskimi jeziki. S tega vidika pomenijo njegovi raziskovalni dosežki pomemben prispevek k poznavanju tipoloških zakonitosti fonoloških sestavov slovanskih narečij. V okviru le-teh se povsem jasno potrjuje individualnost slovenskega jezikovnega razvoja.

Profesor Logar ima za seboj obsežno in zelo zahtevno raziskovalno delo, združeno z uspešno pedagoško kariero. Naše besede za vse, kar je dal slovenističnemu jezikoslovju na področju dialektologije, niso le vljudnostna jubilejna zahvala, ampak izraz zavesti, da je treba na teh trdnih in solidnih temeljih zvesto graditi dalje.

Ob sedemdesetletnici mu vsi sodelavci in učenci iskreno želimo, da bi izpolnil vse svoje znanstvene načrte, med katerimi sta v prvi vrsti Slovenski lingvistični atlas in dialektološko oblikoslovje slovenskega jezika, in mu kličemo: Še na mnoga, zdrava in uspešna leta!

Martina Orožen

Filozofska fakulteta v Ljubljani